

Ole Harald Dahl og Jan Valentin Sæther

Litterær medisin for melankolikere

Syv korttekster – Ole Harald Dahl

Fremstilt ut fra prinsippet om at likt opphever likt.

En tekst leses før innsøvning.

Bør gjentas over flere uker.

Forfatteren fraskriver seg ethvert ansvar for tekstenes virkning, hvis anbefalt dosering ikke følges.

Ved uheldige følger bør empati-kyndig melankoliker konsulteres.

Koffein og Melankolia

En av Jan Valentin Sæther **Asymmetrisk Rorschach.**

Oppskriften er som etter melankolikeren Leonardo Da Vinci (han var senere i sitt liv antagelig blyforgiftet), der han snakker om gamle murvegger, barken på trærne, skyenes formasjoner og metamorfoser i flytende melankolsk tid. Men i dag, i vår moderne tid ... Gå på kafé inne i den urbane kjernen. Sitt der i flere timer. Kjøp pulverkaffe og gjør den udrikkelig sterk, eller ta med noen småposer med frysetørret og legg til den lokale kaffen. Jo mørkere kaffe, jo mer melankolske bilder. Bruk skje eller enden av slipset – eller et eller annet til å dryppe og dra kaffe over et A4-ark. Gjenta. Når det blir trangt om plassen på bordflaten, snu på dem til de tørker mens du stirrer ut av din melankoli og ned på kaffeflekkene etter hvert som de tørker. Legg merke til at der hvor det tørker senest, drar den dypeste kaffealøren seg mot tørrekanten. Stirr, – altså med vidsyn – i langtrukken melankolsk tid til flekk og melankoli parrer seg og avføder et tredje; imago melancholia. Tegn ut disse image slik at klatten og diagrammet, tilfeldigheten og redegjørelsen, begge bevarer sin gestalt, søk utvikling av en økonomisk redegjørelse. Gå mot en forenkling; – tegn – som i tegning (se eks.). Gi dem navn. Gjenta jevnlig til melankolien går over. Nytt gjerne en god kaffe og belgisk sjokolade. Gå så til slutt igjennom og studer, og lag ditt eget Bibliotheca Arcana Imago Melancholiae. Eksperimentet tilsvarer det som i alkymien ble referert til som Prima materia. På dette tidspunkt kunne en ha startet den transmitterende prosessen Nigrido. Men vi er moderne og gidder antagelig ikke å ta fatt på noe sånt.

NULLPUNKT

Det er tomt. Det er dødt. Det er stille. – Jeg har ikke mer å si. Sjelen er kvalt. Der inne råder ikke annet enn en gruffull, angstvekkende opplevelse av intet. Og skulle det være noe usagt, noe uuttalt igjen, sørger den lammende og altoppslukende makten som langsomt men sikkert har meldt sin entré, for at også *det* går til grunne.

En sitrende spenning over hvorledes det bør behandles, *det* som eventuelt kan vise seg, får til følge at tenkningen kun kretser om seg selv. Langsomt og umerkelig isoleres den fra det som engang var sjelens livsbekreftende bilder og dens interesse for verden. Den blir isteden til en selvhøytidelig patriark uten gods og menighet. En latterlig skapning, ubrukelig til annet enn en ubevisst uthuling av dens egen eksistens. Lik en døgenikt i ingenmannsland, en forkommen olding som våker over verdiløse ruiner etter sine forfedre.

Slik lever jeg og tror meg dessuten i stand til å bygge et kongerike i sjelen. Hver eneste dag bemøtes med et alvor og et engasjement som ikke fører til annet enn en stadig oppgradering av selvhøytideligheten. Ufrivillig manes fortapelsens monstre frem til musikk fra selvgodhetens trompeter. – Intet er mitt hjem, mitt sted og min tid, og jeg skal gå over i de glemtes rekker.

Skutt svane

NÅDELØS VIRKELIGHET

Knesatt i en virkelighet av ufordrivelig angst, tyngende gjeld og en overhengende fare for å miste den siste rest av sympati for min livsførsel, vender jeg blikket mot det som ennå synes å bære uskyldens tegn. Jeg søker nye opphav, nye kilder – jeg søker frelse for min sjel.

Med skjelvende stemme prøver jeg å formulere summen av alle dyder samlet i ett. Intet mer, intet mindre. Skal det være, så skal det være! Men hjertet brister straks i gråt. Det jeg forsøker er uoppnåelig. Motvillig fatter jeg det, ganske fort – alene av den grunn at jeg vil være nådeløst oppriktig i min forestilling om meg selv.

Beskjemmet klynker jeg over mitt usle liv. Jeg duger verken til uhemmet synd og last eller til rettskaffenhet, omtanke og solidaritet. Jeg lever som en lus, forstøtt fra denne verden og dens mennesker, kun tilgodesett med meg selv og mitt fornedrende liv.

Nixons selvbilde

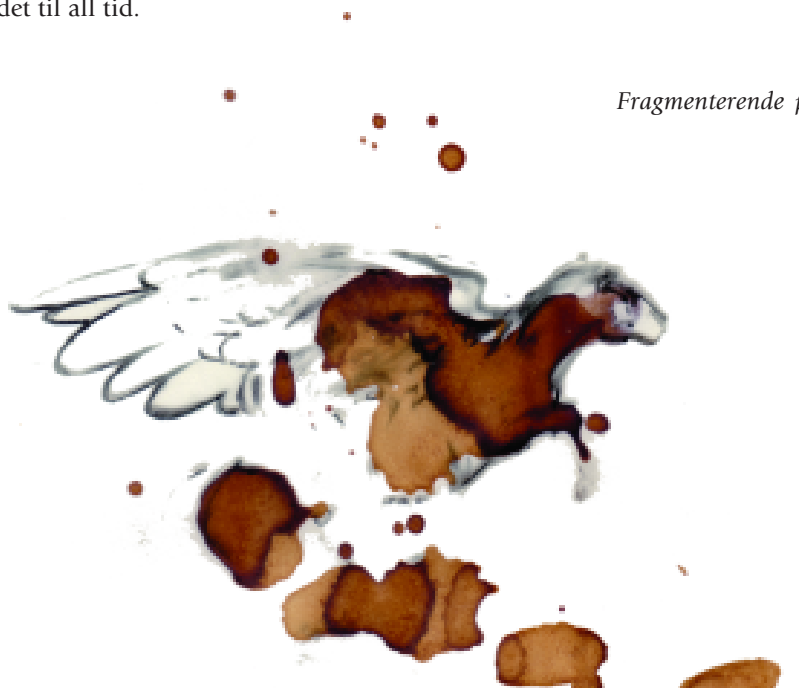
VI MENNESKER

Hver dag rives våre hjerter og våre innerste, aller kjæreste tanker i stykker. Fragmenter kastes utover, trampes på av uvitende føtter, maltrakteres i et udefinerbart, urbant maskineri og lemlestes til det ugjenkjennelige – ødelagte som de mest skamferte og fornedrede ofre i Kaukasus og Algerie, i Bagdad, Tibet og Korea –, og allikevel våkner vi hver morgen, gjenopprettede, enhetlige og forfriskede, klare for en ny dag og de samme begivenheter nok en gang, selv om tilskyndelsene nok vil bli noe annerledes enn dagen forut.

Vi er innlemmet i en ustoppelig, akselererende destruksjonsrevolt, igangsatt av guder som en gang var skapende og siden overlot det skapte til seg selv. Gudene gikk deretter til hvile i sin sine himmelske boliger, i påvente av hva det nye vil gjøre med sine muligheter, mens ensomhetens ild raser fortærende i alles hjerter og hjerner.

Bak opplevelsen av avstand og adskillelse samles allikevel de istykkerslåtte og maltrakterte restene i et umerkelig skjød. De samles hver gang natten senker seg. På forunderlig vis fornyes og reetableres enheten. Om morgenen våkner vi som barn igjen, for atter å gå til grunne i uendeligheter av tilintetgjørelse. – Slik er vi mennesker og skal være det til all tid.

Fragmenterende pegasus

DET BEMERKELSESVERDIGE MENNESKET

Til en og samme tid handlingslammet og ivrig, nevrotisk og forståelsesfull, melankolsk og entusiastisk, svikfull og hengiven, oppgitt og ærgjerrig. – Med sjelen innspant som borger i flere verdener, blodfull og muskuløs, benmager og blek, utrustes du til nederlag og seier, til hovmod og kjærlighet, til avgrunn og evighet, i et uendelig vekselspill hvor egenviljen krysses av livets fordringer.

Når venner og slektninger ringer og ber om hjelp og sjelen kun higer mot kontemplativ ro, når arbeid og plikt krever din innsats fra morgen til kveld og naturen samtidig inviterer til et bad i sitt åndelige soma, når regnskapskontor og kemner sender bunker med forseglede konvolutter, og du allerede er fylt til randen av altruistisk engasjement, når din elskede ber om din kropp, og alt du klarer å gi er et nøkternt svar, – da er din sjel bundet til det kontrære, da fører egenviljen en innbyrdes kamp med livets uforgjengelige realiteter. Da er du stilt under oppdragermakter som ser deg fra intetthetens og fra den uforgjengelige evighetens synsvinkel. – Du er kommet dit som din selvstendighet i all sin tid talte for at du ikke skulle komme, og nå kan du ikke annet enn bare å forbli i kontrastenes altoppslukende makt.

Bakkanalia

EN INNRØMMELSE

Nå har jeg sittet her, lengselsfull og ettertenksom – ikke bare i timer og dager, men i måneder og år. Og hele tiden har jeg sultet.

– Hva jeg venter på? – Nei, det vet jeg ikke. Det er bare slik at jeg må vente, vente på noe som skal komme – noe som helt sikkert vil komme. Det er noe som skal gi meg tilfredsstillelse, glede, kanskje en slags forløsning.

Mens jeg sitter her, spiser jeg hele tiden. Jeg er umettelig, og jo mer jeg spiser, jo sterkere føler jeg sulten gnage i tarmer og mage. Jeg setter til livs alt jeg får grep om med mine hender. Det hjelper allikevel ikke. Noe er galt.

Jeg sitter ganske enkelt her og er altså av den oppfatning at mitt liv må være slik. Dessuten er jeg innstilt på å leve med de kvaler og lidelser som denne ventetiden innebærer. Viljen til en slik asketisk livsinnstilling har jeg betonet sterkt overfor meg selv mange ganger. – Samtidig vet jeg jo at jeg setter til livs alt hva mine grådige fingre kan

Kunnskapens tre/fallende mann

få fatt i. Jeg er i begjærets vold. – I realiteten gjør jeg derfor alt jeg kan for å unngå et hvert øyeblikk av konfrontasjon med min manglende evne til å vente, samtidig som jeg inndoktrinerer meg selv med mine selvvalgte grunnsetninger, slik at jeg slipper å bli stilt ansikt til ansikt med mitt evig utilfredsstilte begjær.

Ja, slik bedrar jeg meg selv, åpenlyst. De som kjenner meg kan bekrefte *det*. – Med en selvfølgelig overbevisning har jeg forklart overfor meg selv og også overfor dem som kjenner meg, at jeg ikke på noen måte vil vike fra mitt forsett om å vente med urokkelig tålmodighet. – Og mens jeg sitter her og altså gjør hva jeg kan for å unngå ventingen, ved å sette til livs alt jeg kan sluke ved hjelp av min tøylesløse appetitt, så ser jeg jo at mitt forsett og min selvoppnevnte ledetanke kun er selvbedrag og illusjon. I virkeligheten er jeg en løgner og en sviker. Ingen kan stole på meg. Jeg holder ikke engang ord overfor meg selv.

— — —

Sannheten er at jeg aldri har sittet i ro. Jeg har egentlig ikke ventet et eneste øyeblikk i hele mitt liv, og allikevel mener jeg at det kun er det jeg bedriver, og at kun det alene er min hensikt her og nå, jeg som sikter mot en tilfredsstillelse, en glede i denne verden hvor vi nå engang er utlevert, alle vi som kan tenke over våre ideer, vårt utsyn over livet, våre intensjoner og idealer. – Og jeg forsøker å oppnå denne gleden som min innerste og dypeste tilfredsstillelse, samtidig som jeg gjør mitt ytterste for å fortære hele verden og mer til, stykke for stykke, alt ettersom hva jeg får tak i, for å fortrenge den uutholdelige ventetiden. Og det gjør jeg ustoppelig mot bedre vitende. – Ja, så dumt og paradoksalt kan vel bare et menneske være?

DET LENGTENDE MENNESKET

Hver morgen – nagende lengsel mot en ukjent fremtid, mot et liv i utrettelig hengivenhet for en virksomhet som akter å kåre uselvskhetens seier over de jordbundne, ego-betingede gjøremål. Det prikker i føttene, det kiler i hjerteroten, men hodet er tomt for retningsgivende og konstruktive tanker.

Før hverdagens vaner og forlokkende rutiner kveler de luende lengslene, avkreves en smertefull bekjennelse i steil kontrast til de vordende forventningene.

Alt hva det tomme hodet evner å yte, er et øyekast på sin egen stillstand. – Og da, nettopp da kastes en uhyggelig, martrende tanke inn i det øde, drømmefylte sinnet: – Vissen og død kan du falle mot jorden årtier før du skal legges i graven, om ikke du

gripes av en eneste, fattigslig, oppreisende tanke i livets løp!

I panisk desperasjon, hvor det vrir seg som i et ormebol inne i hodet, med en febrilsk aktivitet for å finne en støtte og et holdepunkt, viker tomheten for et øyeblikks sikkerhet på at tanken, den ene, den ene oppløftende, en dag vil gi seg som gave til den som bærer ekte lengsler i sitt hjerte – før jeg atter synker tilbake på puten, vel vitende om at jeg bare produserer drømmer også med åpne øyne.

Skrahlende fjortis

MENNESKETS EVIGE FØDESTED

Uten hensyn til mine synspunkter, mine meninger, mine ønsker, min vilje og mine erklæringer drives jeg gjennom livet, som en trebit sluppet ned i en vill og brusende flod. Jeg slynges rundt, dukkes under og virvler av sted, oppslukt av veldige vannmasser, inntil jeg, liksom tilfeldig, kastes opp på bredden, slik at jeg kan kjenne lys og varme og milde,

Hvilende kamel bærer en ku

velgjørende vindpust for en liten stund, før jeg igjen rives med av de uhyggelige vannmassene.

I de korte pausene, når det er stille, og jeg nyter hvilens undergjørende virkninger, da er alltid én tanke der, en evig tilbakevendende tanke om at jeg en dag skal gavnnes med innsikt og ferdigheter som er nødvendige for å lede meg selv, stødig og sikkert, på ferden nedover den farefulle floden.

Aldri får jeg anledning til å tenke tanken grundig igjennom. Ei heller får jeg mulighet til å undersøke dens forutsetninger og konsekvenser. Alltid er vannmassene truende nær.

Evig er jeg dømt til å dukkes under. Som offer for en villskap av ukjente dimensjoner henlever jeg et liv i uopphørlig strid. En uomgjengelig skjebne, som har knust tusener forut, maner frem bilder på fatalistisk avmakt. Destruktive visjoner sprenger seg frem fra det mørke dypet. De plager hjernen med fortærende tanker.

— — —

Med tiden har stridens mening unnflydd meg. Allikevel kan jeg ikke la ferden passere i nedstemt moll. Jeg vil ikke synke som gammelt tømmer. Jeg vil holde oppdriftens evne i hevd. For ett er sikkert, og det skal jeg aldri glemme: Floden vil alltid, alltid være mitt hjem. Den er menneskets evige fødested og samtidig vet jeg at det er der jeg også skal synke og dø.